не від закону, а від емоцій, і приймають рішення серцем. Адже вони орієнтуються на те хто краще розповість, переконає – адвокат чи сторони обвинувачення. У кого більше акторського таланту, той і правитиме присяжними [2, с.138]. Відтак, такий розвиток подій є недопустимим, адже ставиться під загрозу виконання завдань кримінального провадження.

Так, за даними опитувань, 73,3 % суддів, 51,7 % адвокатів, 45,0 % прокурорів, 31,6 % громадян вважають, що присяжні повинні мати знання в галузі права. [3, с.97–98]

Водночас присяжні мають право просити головуючого роз'яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни і поняття, зміст оголошених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачується особа [1], однак, це в свою чергу ускладнює і обтяжує судове провадження. Разом з тим, присяжні можуть не вдаватись до прохання про роз'яснення, хибно тлумачачи ту чи іншу норму, у зв'язку з відсутністю знань у галузі права.

Таким чином, очевидним є те, що механізм функціонування суду присяжних потребує детального вивчення, аналізу і реформування шляхом внесення відповідних змін і доповнень у чинне законодавство, зокрема, що стосується відбору кандидатів, які бажають здійснювати правосуддя як присяжні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: zakon.rada.gov.ua.

2. Чернешук П. У Києві відбулися експертні дебати на тему суду присяжних в Україні. Юридична газета. 2017. URL: https://yur-gazeta.com/publications/events/u-kievi-vidbulisya-ekspertni-debati-na-temu-sudu-prisyazhnih-v-ukrayini.html.

3. Щерба В. М., Юхно О. О. Кримінальне провадження в суді присяжних : монографія. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. О. Юхна. Харків : Панов, 2018. с. 274.

Н.Д. Слотвінська
асистент кафедри кримінального права та процесу,
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»,
кандидат юридичних наук
І. Осташевська
студентка Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Правильна організація допиту має велике значення для його ефективного проведення. Вона полягає у глибокому і всебічному вивченні матеріалів кримінального провадження, ознайомленні з даними про особу допитуваного, складанні плану, визначенні питань щодо створення відповідних умов для здійснення даної процесуальної дії, про місце і час її проведення тощо. Процес організації допиту неповнолітніх має певні особливості.

Одним із основоположних міжнародних нормативних актів, які регламентують участь неповнолітніх у кримінальному провадженні є Мінімальні стандартні правила ООН, які стосуються справляння правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила 1985 р.). В цьому документі передбачено положення, згідно з якими компетентні органи державної влади повинні «поважати правовий статус неповнолітнього, сприяти його благополуччю та уникати спричинення шкоди з урахуванням обставин справи» [1].

Процесуальний порядок допиту неповнолітньої особи передбачений нормами чинного Кримінального процесуального кодексу України. Так, виклик неповнолітніх на допит проводиться через їх законних представників (ч. 4 ст. 135; ч. 1 ст. 489 КПК України). Інший порядок виклику допускається лише в разі, якщо це зумовлюється обставинами, встановленими під час кримінального провадження [2].

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Наступним важливим питанням є обрання місця проведення допиту. Закон надає можливість слідчому визначити це місце залежно від обставин кримінального провадження (допит здійснюється за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати (ч. 1 ст. 224 КПК України). Варто зазначити, що згідно з досвідом юридичної практики допит неповнолітніх молодших вікових груп найдоцільніше проводити в обстановці, добре знайомій і звичній для допитуваного, – дитячому садку, школі чи квартирі неповнолітнього або близьких йому осіб [3].

Особливим питанням порядку допиту неповнолітніх є тривалість його проведення. Відповідно до ст. 226 КПК України час допиту неповнолітньої особи, зокрема неповнолітнього підозрюваного, обмежується, тобто слідчий не має права продовжувати цю процесуальну дію понад одну годину без перерви. Загальна тривалість допиту не може перевищувати двох годин на день [2]. Із цього правила випливає висновок щодо неможливості тривалого багатогодинного допиту неповнолітніх підозрюваних, відповідно, ця обставина виключає можливість підписання незаконно складених протоколів з огляду на перевтому дитини. За необхідності проведення слідчих дій «по гарячих слідах», зокрема допитів та одночасних допитів указаної категорії осіб у складних кримінальних провадженнях, тривалість допитів не більше двох годин протягом дня є недостатньою. Зокрема, коли йдеться про складні кримінальні провадження, певний час протягом допиту неповнолітнього підозрюваного може бути відведено лише встановленню психологічного контакту слідчого з неповнолітнім [4].

Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання [2].

Важливим елементом підготовки до допиту неповнолітніх є й вирішення питання про те, хто з указаних у законі осіб братиме участь під час допиту. Допитуючий повинен враховувати, що присутність законного представника, педагога або психолога під час допиту неповнолітньої особи віком до чотирнадцяти років є обов'язковою. Якщо є така потреба, то на допит неповнолітнього запрошується ще й лікар (ч. 1 ст. 226; ч. 1 ст. 227; ч. 1 ст. 354 КПК). Водночас, згідно з п. 1 ч. 2 ст. 52 та ч. 1 ст. 490 КПК України обов'язковою є участь захисника при допиті неповнолітньої особи у віці до 18 років, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину [1]. Педагог чи психолог під час допиту неповнолітнього повинен залучатися незалежно від того, в якому процесуальному статусі він бере участь у кримінальному провадженні – підозрюваного, обвинуваченого, свідка чи потерпілого.

Для отримання повних і правдивих показань дитини перед слідчим залежно від ситуації постають конкретні завдання: встановлення психологічного контакту; створення невимушеної обстановки допиту; забезпечення оптимального емоційного стану підлітка; формулювання зрозумілих і педагогічно коректних питань, складання плану допиту; визначення оптимальної його тривалості; вибір способів фіксації показань і так далі. Складність проведення допиту неповнолітніх обумовлена специфікою психології формування показань, віковими та індивідуальними особливостями. Особливу увагу той, хто проводить допит, повинен приділити психологічним особливостям допитуваного, його характеру, темпераменту, навикам, звичкам, мисленню, колу знайомств, способу життя, вихованню в сім'ї. Дані, що характеризують особу неповнолітнього, дозволяють прогнозувати його поведінку під час допиту, вибрати тактично правильний напрямок, оцінювати достовірність показань допитуваного [5].

Отже, особливий порядок проведення допиту неповнолітніх обумовлюється віковими особливостями їх психіки, що впливають на характер сприйняття, запам'ятовування та відтворення допитуваними обставин справи. У зв'язку з цим, отримання повних та об'єктивно відображуючих дійсність показань за результатами допиту, можливе лише за умови комплексної підготовки до цієї слідчої дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тищенко К. С. Особливості проведення допиту малолітніх та неповнолітніх осіб на стадії досудового розгляду. *Молодий вчений.* 2018. № 5. URL: http://molv_2018_5(2)__70.pdf

2. *Кримінальний процесуальний кодекс України* від 13.04.2012. № № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

3. Павлюк Н. В. Проблеми підготовки до допиту неповнолітніх під час досудового розслідування. *Наукові дослідження.* 2013. № 25. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6247/1/Pavluk_186.pdf

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

4. Романюк В. В. Деякі особливості допиту неповнолітнього підозрюваного у кримінальному провадженні. *Право і безпека.* 2016. № 4. URL: http://oaji.net/articles/2017/2258-1486121189.pdf

5. Рогатинська Н. З., Мудрак Р. М. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи. *Право і суспільство*. 2014. № 5-2. URL: http://Pis_2014_5.2_74.pdf

С.О. Сорока
доцент кафедри КПП
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСАДА ПУБЛІЧНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ст. 1 Конституції України проголошує Україну правовою державою, в якій одним із головних завдань є створення реального та діючого механізму захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб. Для цього державою утворюються спеціальні органи (правоохоронні), основним призначенням яких є охорона права від посягань, порушень, зловживань. Обов'язковою умовою ефективного функціонування правоохоронних органів, виконання ними покладених на них законом функцій, дотримання посадовими і службовими особами цих органів законності, забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина є чітка правова регламентація їх діяльності.

В першу чергу діяльність цих органів регламентується Конституцією України як Основним Законом держави. Відповідно до ст. 8 Основного Закону, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Отже, засади діяльності правоохоронних органів, які закріплюються в нормативно-правових актах що регулюють їх діяльність, повинні відповідати конституційним положенням, це стосується і засади публічності, оскільки реалізація наданих цим органам повноважень відбувається в інтересах усього суспільства, тобто носить не приватний, а публічний характер. Будучи закріпленим у Конституції, принцип публічності особливо повно відтворює взаємовідносини особи і держави. В його основі лежить прагнення законодавця покласти саме на державу одну з найбільш важливих функцій – охорону правопорядку.

Так, відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини, їх гарантія визначають зміст і спрямованість діяльності держави, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави. У ст. 21зазначено, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Відповідно до п.2 ч.1 ст.129 Конституції України однією із основних засад судочинства є забезпечення доведеності вини.

Кримінальним процесуальним кодексом (далі КПК) України 2012 р., на відміну від КПК України 1960 р. передбачено Главу 2 Засади кримінального провадження. У ч.1 ст. 7 КПК України зазначено, що зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження. Главою 2 КПК України передбачено 22 засади кримінального провадження.

Виокремлення в КПК України 2012 р. Глави 2, є дуже важливим, оскільки загальні засади кримінального провадження – це визначальні, фундаментальні, імперативні положення щодо закономірностей і найбільш суттєвих властивостей кримінального процесу, які обумовлюють їх значення як засобу для захисту прав і свобод людини і громадянина, а також для врегулювання діяльності органів та посадових осіб. Ст. 25 КПК України передбачено засаду публічність, де зазначено, що прокурор, слідчий, зобов’язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua